

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานบ้านหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เลือกศึกษาจากประชากร 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยวิธีการสุ่มเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มผู้ถ่ายทอดที่สำรวจได้ โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาซึ่งปรับจากแนวทางในการพิจารณาผู้ทรงภูมิปัญญาของสถาบันแห่งชาติ ว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทย (2542, หน้า 5) ดังนี้

1. อายุ 50 ปีขึ้นไป
2. ระดับความชำนาญ/ทักษะ
3. ทำคุณประโยชน์ต่อบุคคล/กลุ่ม
4. ความสามารถในการพัฒนาทักษะของตน
5. ความสามารถในการถ่ายทอดทักษะไปสู่ผู้รับการถ่ายทอด

เลือกได้ 3 คน ดังนี้

1. นางสมบุญ ทองดี
2. นางมานพ มณีเนตร
3. นางอักษร หาญณรงค์

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาได้มาโดยวิธีสุ่มแบบง่าย (Sample Random Sampling) และวิธีสโนว์บอล (Snowball Sampling) เป็นการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านของผู้รับการถ่ายทอดจากกลุ่มตัวอย่างที่ 1 มีจำนวน 9 คน คือ

1. นางสาวสม เมืองบัว
2. นางสาวใจ พระโกฏิ
3. นางอำไพ จานทอง
4. นางมุล หัตถา
5. นางม่อน ศิริกุลวงษ์

6. นางละออ คำขำ
7. นางลาวัลย์ สถานนท์
8. นางวาสนา อุ่นหงส์
9. นางเอิ้นคู่ หอมมะลิ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน คือ

1. นายมงคล นิยม นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองเหียง อำเภอนัสนิคม
จังหวัดชลบุรี
2. นายประยูร ประยูรเจริญ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหนองเหียง อำเภอนัสนิคม
จังหวัดชลบุรี
3. นางจงกล ธาราดล ประธานกลุ่มจักสานวัดโพธาราม 50 หมู่ 1 ตำบล
หนองเหียง อำเภอนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
4. นายธีรพล แสงอำนาจเจริญ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกระบบ และ
การศึกษาตามอัชชาติย อำเภอนัสนิคม
5. นางรุ่งฤดี ชื่นชม นักพัฒนาชุมชน 6ว พัฒนาการ อำเภอนัสนิคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน
2. แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด มีหัวข้อคำถามซึ่งครอบคลุมประเด็น
เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย 3 ประเด็นหลัก คือ
 - 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่อง
จักสาน
 - 2) พัฒนาการของหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน
 - 3) การถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน
3. แบบบันทึกการสังเกต
4. เครื่องมือช่วยในการบันทึกข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป สมุด
บันทึกการปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นต้น

การตรวจสอบเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์โดยผ่านการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. ปริญญาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขและนำไปให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมิน

2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริวรรณ เวชวิทย์
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิจิต ดาราบถ
- 3) อาจารย์ ดร.กิตติ กอบัวแก้ว

ผลการประเมินแบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ ได้ค่า IOC =1 ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 3.1 ผลการประเมินแบบสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไป

รายการ	ผู้ทรง คุณวุฒิ คนที่ 1	ผู้ทรง คุณวุฒิ คนที่ 2	ผู้ทรง คุณวุฒิ คนที่ 3	ค่า IOC
1. ชื่อแบบสำรวจตรงตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	1
2. เนื้อหาในแบบสำรวจมีความชัดเจนรัดกุม	+1	+1	+1	1
3. ภาษาที่ใช้ในแบบสำรวจสื่อสารเข้าใจได้ง่าย	+1	+1	+1	1
4. กำหนดขอบเขตของแบบสำรวจอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	1
5. จัดลำดับเรื่องของแบบสำรวจอย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	1
6. วิธีการเลือกหรือกระบวนการในการรวบรวมข้อมูลมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	1

ตารางที่ 3.2 ผลการประเมินแบบสัมภาษณ์

รายการ	ผู้ทรง คุณวุฒิ คนที่ 1	ผู้ทรง คุณวุฒิ คนที่ 2	ผู้ทรง คุณวุฒิ คนที่ 3	ค่า IOC
1. ชื่อแบบสัมภาษณ์ตรงตามเนื้อหาและ วัตถุประสงค์	+1	+1	+1	1
2. เนื้อหาในแบบสัมภาษณ์มีความชัดเจน รัดกุม	+1	+1	+1	1
3. ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์สื่อสารเข้าใจ ได้ง่าย	+1	+1	+1	1
4. กำหนดขอบเขตของแบบสัมภาษณ์อย่าง ชัดเจน	+1	+1	+1	1
5. จัดลำดับเรื่องของแบบสัมภาษณ์อย่าง เหมาะสม	+1	+1	+1	1
6. วิธีการเลือกหรือกระบวนการในการ รวบรวมข้อมูลมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	1

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาภาคสนาม ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สํารวจข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนบ้านหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยใช้แบบสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไป

2. ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจชุมชนบ้านหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

3. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างได้ 3 กลุ่ม

3.1 กลุ่มผู้ทรงภูมิปัญญา โดยคัดเลือกตามแนวทางภูมิปัญญาที่กำหนดไว้ จำนวน 3 คน

3.2 กลุ่มผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยคัดเลือกจากแนวคิดและความสนใจ การรับการถ่ายทอดภูมิปัญญา

3.3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง โดยคัดเลือกจากผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มจักสาน พัฒนาการ อำเภอและผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

4. เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ สังเกตและการสนทนา จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ระหว่างวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551 – 31 มกราคม 2552

ตารางที่ 3.3 แสดงการลงภาคสนาม

วัน เดือน ปี	รายการ
22 พ.ย.51	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์นางสายใจ พระโกฏิ ผู้รับการถ่ายทอด อายุ 44 ปี บ้านเลขที่ 165 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 2. สัมภาษณ์นางอำไพ จานทอง ผู้รับการถ่ายทอด อายุ 40 ปี บ้านเลขที่ 61 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 3. สัมภาษณ์นางมุล หัตถา ผู้รับการถ่ายทอด อายุ 35 ปี บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 4. สัมภาษณ์นางลาวัลย์ สदानนท์ ผู้รับการถ่ายทอด อายุ 45 ปี บ้านเลขที่ 126 หมู่ที่ 2 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 5. สัมภาษณ์นางวาสนา อุ่นหงษ์ ผู้รับการถ่ายทอด อายุ 35 ปี บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 6. แบบสอบถามสภาพแวดล้อมทั่วไป นายมงคล นิยม นายกองค้การบริหาร ส่วนตำบล ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 7. แบบสอบถามสภาพแวดล้อมทั่วไป นายประยูร ประยูรเจริญ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
27 ธ.ค.51	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์นางสวยสม เมืองบัว ผู้รับการถ่ายทอด อายุ 46 ปี บ้านเลขที่ 93/3 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 2. สัมภาษณ์นางอักษร หาญณรงค์ ผู้ทรงภูมิปัญญา อายุ 56 ปี บ้านเลขที่ 47 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
10 ม.ค.52	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์นางสมบุญ ทองดี ผู้ทรงภูมิปัญญา อายุ 59 ปี บ้านเลขที่ 59 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 2. สัมภาษณ์นางมานพ มณีเนตร ผู้ทรงภูมิปัญญา อายุ 51 ปี บ้านเลขที่ 93/1 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 3. สัมภาษณ์นางม่อน ศิริกุลวงษ์ ผู้รับการถ่ายทอด อายุ 42 ปี บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

วัน เดือน ปี	รายการ
	4. สัมภาษณ์นางลออ คำจำ อายุ 45 ปี บ้านเลขที่ 116 หมู่ที่ 2 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 5. สัมภาษณ์นางเอ็นดู หอมมะลิ ผู้รับการถ่ายทอด อายุ 48 ปี บ้านเลขที่ 116/1 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนา ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิเคราะห์ด้วยกระบวนการเชิงอุปนัย (Inductive Method) โดยวิเคราะห์จากข้อมูลดิบ (Raw Data) ก่อนแล้วนำข้อมูลที่คล้ายคลึงกัน หรือประเภทเดียวกัน รวมเป็นประเด็น (Topic) แล้วนำหลายๆ ประเด็นรวมเป็นกลุ่มประเด็น (Category) จากนั้นสร้างบทสรุปหรือแบบแผน (Pattern) ในภาพรวม (Holistic)